

TEMES

Esbós biogràfic del doctor Robert en el centenari de la seva mort

Santiago Izquierdo Ballester

HISTORIADOR

Enguany es commemora el centenari de la mort del cèlebre doctor Robert, una de les figures més estimades del seu temps. Les pàgines que segueixen a continuació pretenen presentar-ne, succintament, la biografia acadèmica i civicopolítica, i alhora destacar la dimensió pública del personatge, protagonista directe d'alguns episodis molt significatius per a la història contemporània de Catalunya.

Bartomeu Robert i Yarzabal va néixer a Tampico (Mèxic) el 20 d'octubre del 1842, fill d'un metge català que s'havia establert en aquesta ciutat mexicana. El matrimoni Robert aprofità un viatge a Catalunya per portar-hi el petit Bartomeu, que s'establí a Sitges. Allà va estudiar les primeres lletres, si bé el títol de batxiller el va obtenir a l'Institut de Segon Ensenyament de Barcelona. Els estudis superiors els va cursar a la Facultat de Medicina i Cirurgia de la Universitat de Barcelona, on va tenir de professor, entre d'altres, el prestigiós doctor Josep Letamendi. Va començar la carrera el 1858 i es va llicenciar el 1864, amb els premis ordinari i extraordinari de llicenciatura. L'any 1867 es va doctorar a la Universitat Central de Madrid, on li fou expedit el títol de doctor en Medicina i Cirurgia, amb una nota d'«excel·lent».

Uns anys abans, el 1859, havia guanyat per oposició la plaça d'alumne intern a l'Hospital de la Santa Creu i, així, va entrar en contacte amb les primeres responsabilitats professionals dins el camp de la medicina, atès que s'havia d'encarregar de la guàrdia nocturna d'aquest hospital. El 1867 esdevé ajudant de classes pràctiques a la Facultat de Medicina i dos anys després és nomenat, després d'haver-ne guanyat les oposicions, metge titular de l'Hospital de la Santa Creu. Va exercir aquest càrrec entre els anys 1869 i 1875.

Quan el 1875 van quedar vacants les càtedres de Clínica Mèdica (posteriorment Patologia i Clínica Mèdica) a Barcelona, València i Santiago de Compostel·la, es va presentar a oposicions i va obtenir la plaça a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, des d'on exercí un mestratge exemplar que es va perllongar fins al 1902. Simultàniament, participà en diverses comissions municipals d'higiene i durant tres biennis va ser vocal de la Junta Provincial de Sanitat de Barcelona i de la Junta Municipal, uns càrrecs que li van permetre oferir els seus serveis durant les epidèmies de febre groga (1870) i de còlera (1885) que la ciutat patí. La seva actuació exemplar en aquests moments fou recompensada pel govern amb la Creu de Carles III i, per l'Ajuntament de Barcelona, amb diplomes honorífics i diverses medalles d'argent.

El doctor Robert va ser un dels protagonistes del renaixement científic iniciat en la medicina catalana i espanyola durant l'últim terç del segle XIX i esdevingué un dels membres destacats de l'anomenada generació mèdica catalana del 1888. Encapçalada per Joan Giné i Partagàs i amb Robert, Jaume Pi i Sunyer i Miquel A. Fargas com a caps de fila, aquesta generació va superar les velles concepcions que defensava el professor Josep Letamendi i va impulsar la introducció dels plantejaments científicopositius, inspirats per Claude Bernard (fisiòleg francès considerat el fundador de la medicina experimental) i Rudolph Virchow (metge alemany fundador de la patologia cel·lular). És en aquesta època que comencen a sorgir les especialitats mèdiques, el coneixement de les quals s'estengué de Barcelona a la resta de l'Estat. En definitiva, aquesta conjuntura favorable, caracteritzada per la cristallització en aquella època del mètode científic i per la celebració a Barcelona del Congrés Mèdic Internacional l'any 1888, va ser aprofitada per un conjunt de metges que, erigits en portadors d'idees i

mètodes renovadors, aconseguiren provocar un canvi radical en la medicina catalana, el qual serví per introduir el mètode experimental i la pràctica d'una medicina més científica. Els integrants de la generació mèdica catalana del 1888 s'adscriuen al positivisme científic, del qual l'il·lustre metge n'és un dels grans defensors. El mestratge de Robert —que tot i ser receptiu a les noves orientacions de la medicina no es deixa endur, però, pel fanatisme de les novetats—, i el d'altres metges contemporanis seus, va permetre deixar enrere l'anquilosament en la pràctica de la medicina i, alhora, va contribuir a formar una nova generació de metges.¹

El doctor Robert va ocupar un lloc de privilegi entre les personalitats mèdiques del seu temps. Una repassada breu de les entitats a les quals va estar vinculat ho confirma: va ser soci corresponsal de l'Acadèmia de Medicina de València, Sevilla, Palma, Galícia, Astúries i Saragossa, de la «*médico-quirúrgica-matritense*» i soci corresponent de l'Acadèmia Mèdico-pràctica de París i de la d'Higiene de Florència. No s'acaba aquí, però, la relació d'entitats de què va ser membre o president, ja que va presidir la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona durant quatre biennis consecutius (1883-1890) i, igualment, va ocupar dues vegades la presidència de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya (1880-1884 i 1895-1897)² i la vicepresidència del Congrés Mèdic Internacional celebrat a Barcelona l'any 1888.

Des dels inicis de la seva carrera, i tant per les seves aptituds professionals com pel seu tarannà personal, va ser un metge estimat i respectat i la seva opinió era sol·licitada quan es tractava d'un cas de diagnòstic difícil. A la Barcelona d'aquell temps, s'hi va fer cèlebre la seva capacitat extraordinària per diagnosticar una malaltia, raó per la qual el 1884 va ser cridat a Madrid per participar en una junta de metges que va diagnosticar l'última malaltia del rei Alfons XII.

¹ Una semblança del doctor Robert com a metge a Luis COMENGE Y FERRER, *Bocetos médicos*, Barcelona, Imp. Henrich y C^a, 1893.

² Anteriorment, i abans d'exercir aquest càrrec, havia estat secretari general (1866-1867) de l'Institut Mèdic de Barcelona, institució fundada el 1866 sota el patrocini de Giné i Partagàs i Letamendi que aplegava metges joves i estudiants de medicina i que es pot considerar com el precedent de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya.

El seu prestigi social, tanmateix, no es devia només a la seva formació acadèmica o als càrrecs que ocupava, i no es limitava d'una manera exclusiva al prestigi científic assolit, sinó que també es fonamentava en una qualitat humana que havia demostrat repetidament, tant des de la càtedra, com en el tracte directe amb els malalts. Era un metge excel·lent, un home molt sociable que mostrava una evident capacitat de suggestió. Aquesta estimació de què era objecte va esdevenir llegendària, com manifestava sovint l'eminent poeta Joan Maragall.³ Un altre dels seus contemporanis va escriure: «preguntad á cualquier catalán, al llegar á Madrid, si conoce al diputado ó al senador de su distrito: probable es que no, aun cuando le haya visitado, pero á Bartolomé Robert le conocen los pobres y los ricos, las mujeres y los hombres; todos han acudido alguna vez á reclamar sus auxilios.»⁴

En part, aquesta estima popular es devia al fet que va intervenir en el trasllat —es féu efectiu el 1907— de la Facultat de Medicina al nou Hospital Clínic i, també, en la fundació de l'Hospital de Sant Pau, la primera pedra del qual es posa el gener del 1902. Així mateix, va ser un col·laborador habitual en diverses publicacions especialitzades, com ara *El Compilador Médico, Independencia médica* —publicació de la qual és un dels promotors—, *Gaceta Médica Catalana* —un article seu sobre el pronòstic de les cardiopaties cròniques és el que inaugura la publicació en aparèixer el 1878—, *Revista de Ciencias Médicas*, el diari *La Vanguardia*,⁵ o en altres revistes de medicina de Barcelona, Madrid i Sevilla, on donava a conèixer regularment alguns dels seus articles científics. Paradoxalment, només va ser autor, coautor més exactament, d'un llibre —*Enfermedades del aparato digestivo* (Madrid, Administración de la Revista de Medicina y Cirugía Prácticas, 1889)—, escrit en col·laboració amb un altre metge, cunyat seu, Emerencià Roig i Bofill. L'obra descriu amb minuciositat les

³ Joan MARAGALL, *Obres completes*, Barcelona, Selecta, 1947, pàg. 757-760 («En Robert, home social») i pàg. 1.380-1.382 («La muerte del doctor Robert»).

⁴ Àngel PULIDO, *De la Medicina y los médicos*, València, Librería de P. Aguilar, 1883, pàg. 388.

⁵ Els seus articles publicats a *La Vanguardia* han estat recopilats per J. M. CALBET i J. CORBELLÀ (ed.), *Bartomeu Robert i Yárzabal. Balance del siglo XIX. La Medicina*, Barcelona, Facultad de Medicina-Cátedra de Historia de la Medicina-Seminari Pere Mata, 1985.

malalties de l'aparell digestiu i es pot considerar com el primer treball dedicat a aquest àmbit a Espanya. D'altra banda, també va ser autor d'alguns pròlegs i de traduccions d'algunes obres de científics forans, com ara *Patología celular* del metge i polític alemany Rudolph Virchow, la doctrina del qual sobre la cèl·lula com a assentament de la malaltia és considerada la teoria fonamental de la ciència mèdica moderna. Bartomeu Robert, en col·laboració amb Joan Giné i Partagàs, va traduir aquesta obra del francès l'any 1868. Una altra de les seves facetes destacades va ser la de conferenciant, una activitat que aprofitava per presentar alguns dels seus treballs. Així, per exemple, al curs 1879-1880 celebrà diverses conferències sobre les causes de la tuberculosi, i més endavant, l'any 1890, una altra sobre l'hipnotisme.

El seu prestigi com a metge va depassar les fronteres de l'Estat espanyol. Va participar —a banda de ser-ne el president d'honor de la Secció de Medicina— en el Congrés Internacional de Medicina celebrat a Moscou el mes d'agost del 1897, on va llegir el treball *Característica de la patología humana en sus relaciones con la terapéutica*. Així mateix, va participar al Congrés Mèdic reunit a Berlín i al celebrat a Roma. En aquests dos congressos, a més, va ser president d'honor de la Secció de Medicina.

D'altra banda, durant el curs 1881-1882 va presidir l'Ateneu Barcelonès. Poc després d'accedir a la presidència va llegir, el 28 de novembre del 1881, un discurs titulat *La antropología y la historia*. Uns quants anys més tard, el 14 de març del 1899, llegí, també en aquesta institució barcelonina, la conferència *La raça catalana*, on presentà algunes teories sobre la capacitat cranial i l'índex cefàlic dels catalans. Atesa la seva qualitat de científic, es basà en la genètica per explicar les diferències que hi havia entre els pobles que formaven les diferents regions espanyoles, però sense oblidar del tot els altres possibles factors, com ara el clima, l'idioma i l'educació, atès que Robert defensava que, en la formació del caràcter d'un grup de persones, hi intervenen una sèrie de factors i no un de sol. En el cas concret d'aquesta conferència, però, es va centrar en els aspectes racials i antropològics. El seu parlament va aixecar algunes polèmiques, perquè les seves paraules van ser tretes de context interessadament per part d'alguns parlamentaris de Madrid, els quals volien, així, desprestigiar-lo políticament, atès que aleshores ja ocupava

l'alcaldia de Barcelona. La polèmica va ser d'una certa magnitud i Robert es va veure obligat a manifestar públicament que de la seva dissertació no se'n desprenia res d'ofensiu per a les altres regions espanyoles.

El ressò de la conferència es va veure amplificat, sens dubte, pel fet que l'orador era una figura pública, la popularitat de la qual no responia només a la seva trajectòria professional o al seu nomenament recent com a alcalde. Recordem, en aquest sentit, que al curs 1898-1899 havia estat escollit president de la Societat Econòmica Barcelonina d'Amics del País i que el 1900-1901 torna a presidir l'Ateneu Barcelonès, una elecció que obeïa a la tàctica regionalista d'infiltració en les principals entitats culturals i ciutadanes catalanes. Tornem, però, a l'any 1898. En aquesta data va ser un dels promotors de la presentació a la reina regent, Maria Cristina d'Habsburg, d'un document on es demanava la descentralització administrativa i es recollien altres reivindicacions regionalistes. Recordem que la derrota espanyola a la guerra de Cuba (1895-1898) va generar un clima de crisi política que a Catalunya es va traduir en un desvetllament de les forces catalanistes, que van accentuar les seves crítiques al govern espanyol, al qual van exigir que satisfés algunes de les seves reivindicacions i que es posés al capdavant del procés de regeneració política.

Així, el novembre del 1898, els cinc presidents de les principals entitats cíviques, culturals i econòmiques catalanes van anar a Madrid per presentar el document. Integraven aquesta comissió: Lluís Domènech i Montaner (Ateneu Barcelonès), Joan Sallarés (Foment del Treball Nacional), Bartomeu Robert (Societat Econòmica Barcelonina d'Amics del País), Carles de Camps, marquès de Camps (Institut Agrícola Català de Sant Isidre) i Sebastià Torres (Lliga de Defensa Industrial i Comercial). Els cinc presidents eren els portadors d'aquest escrit, que exposava a la reina regent un programa mínim de descentralització per a Catalunya: concert econòmic, Diputació única i creació d'escoles industrials. El doctor Robert va ser el cap visible d'aquesta delegació, que va fer sentir a Madrid el programa regeneracionista que es proposava des de Catalunya.

Al cap de pocs mesos, en constituir-se el març del 1899 el govern conservador de Francisco Silvela, el doctor Robert fou nomenat alcalde de Barcelona per Reial ordre del 14 de març de 1899. Inicialment, però, no pretenia el càrrec i fins i tot sembla que costà molt que l'acceptés. Va ser

l'escollit per ocupar l'alcaldia de Barcelona perquè, en principi, no havia de ser una figura incòmoda per al govern atesa la seva neutralitat política, si bé anys enrere, i com a independent, ja havia estat elegit regidor a Barcelona en els comicis de 1881 i havia estat nomenat per al mateix càrrec, en aquest cas pel governador civil, en tres ocasions més: els anys 1884, 1890 i 1893. També va accedir a l'alcaldia arran del seu prestigi social i professional i per ser un metge honest i altruista, com ha explicat Enric Jardí.⁶

Tot just ocupar l'alcaldia, la seva personalitat aviat contrastà amb la d'uns regidors que, en la majoria dels casos, devien el seu nomenament a pràctiques caciquistes fraudulentos i a les imposicions ministerials. Des del seu nou càrrec maldà per introduir un canvi en el personal de l'Ajuntament i s'esmerçà perquè el sufragi s'exercités a partir d'aleshores amb les majors garanties. La primera mesura que va prendre consistí a destituir els alcaldes de barri, homes de confiança del cacic, ja que entre les seves funcions hi havia la de custodiar les urnes electorals. A continuació, signà una circular adreçada als caps dels departaments municipals en què els recomanava que no coaccionessin el dret de vot dels funcionaris a les seves ordres ni, tampoc, el dels ciutadans. No semblen exagerades, doncs, les afirmacions de Cambó quan escriu: «*La designació de Bartomeu Robert era per a l'organització caciquil conservadora-lliberal de Barcelona un cop mortal, car era l'Ajuntament de Barcelona, amb el personal de brigades i consums i el 'tinglado' dels alcaldes de barri, el que mantenia la vida artificial dels dos partits.*»⁷

El pas següent impulsat pel doctor Robert fou la tasca d'actualització i depuració de les llistes electorals per tal de suprimir-ne milers d'electors falsos i d'inscriure-hi d'altres milers que, malgrat tenir-hi dret, no hi figuren. Com va declarar l'alcalde a *La Publicidad* el 27 d'abril del 1899, d'un cens electoral més de 100.000 electors resultava que aproximadament uns 27.000 eren falsos —morts, inexistents— i a més n'hi mancaven uns 37.000 que legalment tenien dret de vot.

Aquesta actuació el va convertir en una de les figures més destacades de la regeneració política, malgrat que a l'Ajuntament va topar amb una

⁶ Enric JARDÍ, *El Doctor Robert i el seu temps*, Barcelona, Aedos, 1969, pàg. 16-17. També Jordi MOTA, *El Dr. Robert*, Barcelona, Infiesta editor, 2000, on es fa una breu repassada dels aspectes més destacats de la seva biografia.

⁷ Francesc CAMBÓ, *Memòries (1876-1936)*, Barcelona, Alpha, 1981, pàg. 61 i 72.

resistència sistemàtica que només li va deixar realitzar una mínima part del seu programa. D'altra banda, tampoc no va tenir gaire temps per dur-lo a la pràctica. La seva depuració del cens electoral, però, contribuí notablement a l'èxit electoral de la candidatura catalanista l'any 1901, ja que va dificultar les maniobres dels cacics.

El seu pas per l'alcaldia va ser breu. Els problemes van començar quan el ministre d'Hisenda, Raimundo Fernández Villaverde, va presentar el seu projecte de pressupostos, que no preveia una rebaixa impositiva, ans al contrari, creava nous impostos. A Catalunya la reacció va ser immediata i la notícia de la creació de noves càrregues fiscals va ser molt mal rebuda per una societat que tot just acabava de sortir d'una guerra de tres anys, la de Cuba, i que no estava passant per una bona conjuntura econòmica. Aviat es va estendre el moviment de resistència, tothom obeí l'ordre de «tancament de caixes» i cap botiguer ni industrial no pagà la contribució.⁸ El govern de Madrid va intentar resoldre el conflicte mitjançant el decret d'ordres d'embargament dels morosos, i es aquí on va intervenir el doctor Robert, qui en qualitat d'alcalde i amb la seva signatura havia d'autoritzar aquestes ordres. Inicialment va acatar els manaments del govern, signà unes poques ordres i a continuació dimití. Això succeí el 12 d'octubre, per tant només havia estat set mesos al capdavant de l'alcaldia. Bartomeu Robert no havia volgut acatar unes disposicions governamentals amb les quals no estava en absolut d'acord i va decidir no oposar-se a un moviment ciutadà que veia amb simpatia. El gest de la seva dimissió, fent-se solidari de la protesta ciutadana, el va convertir en la personalitat més popular de Barcelona en aquell moment. D'altra banda, aquesta actuació li va valer la seva elecció, l'any 1900, com a senador.

El següent episodi remarcable en la seva trajectòria pública va tenir lloc el 1901, quan es fundà la Lliga Regionalista. Aquest any, els dirigents del Centre Nacional Català (Francesc Cambó, Enric Prat de la Riba, Joan Ventosa i Calvell, Lluís Duran i Ventosa, Lluís Domènech i Montaner, Jaume Carner, Ildefons Sunyol, etc.) van decidir fusionar-se amb el grup d'empresaris i industrials catalans descontents amb el govern i que

⁸ La millor descripció del «Tancament de Caixes» és la que va fer un contemporani dels fets, Marià PIRRETAS, *El tancament de caixes*, Barcelona, s. e., s. a. També és molt útil Joaquim de CAMPS I ARBOIX, *El tancament de caixes*, Barcelona, Dalmau, 1995.

desconfiaven dels partits polítics tradicionals, i que acabaven de formar la Unió Regionalista per defensar els seus interessos sense haver de dependre de l'Estat (l'entitat estava integrada per Lluís Ferrer-Vidal, Carles i Ignasi Girona, Josep Bertran i Musitu i Bartomeu Robert mateix). El fruit de la fusió entre les dues entitats va ser un nou partit catalanista, la Lliga Regionalista, fundada el 25 d'abril de 1901.

El precipitant últim d'aquesta fusió havia estat la convocatòria de les eleccions legislatives que s'havien de celebrar el 19 de maig del 1901. Amb vista a aquests comicis calia trobar una candidatura que mobilitzés un ampli electorat i, en conseqüència, hom havia de ser molt curós a l'hora de fer la tria dels candidats. Fins al dia 15 de maig —quatre dies abans de les eleccions— no es féu pública a *La Veu de Catalunya* la candidatura regionalista, que componien: Bartomeu Robert, catedràtic de la Facultat de Medicina, exalcalde de Barcelona i expresident de la Societat Econòmica Barcelonina d'Amics del País; Albert Rusiñol, fabricant tèxtil i expresident del Foment del Treball Nacional; Lluís Domènech i Montaner, catedràtic de l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona i expresident de l'Ateneu Barcelonès; i Sebastià Torres, comerciant i president de la Lliga de Defensa Industrial i Comercial, l'entitat que havia orientat el «Tancament de Caixes». Malgrat que, amb l'excepció del darrer, cap dels designats no ocupava llavors la presidència de les corporacions que, en els dos últims anys, havien emprès campanyes a favor dels interessos materials i morals de Catalunya, la candidatura s'anomenà *dels quatre presidents*.

Els regionalistes havien confeccionat amb molta cura la seva llista, atès que, en definitiva, cercar els homes amb el prestigi ciutadà necessari per arrabassar als monàrquics les actes de les majories era l'objectiu que canalitzà les relacions dels dos grups fusionats en la nova Lliga Regionalista. La presentació dels escollits va subratllar obertament el prestigi social de què gaudien tots els candidats, la qual cosa prevalia sobre qualsevol acreditació de trajectòria política. Els integrants de la candidatura havien estat escollits amb encert. Els seus noms eren coneguts pels barcelonins perquè en els últims mesos havien aparegut sovint a la premsa i perquè la seva actuació pública recent els donava molta popularitat.

El doctor Robert va intervenir molt activament en la propaganda electoral i participà en nombrosos mítings i reunions polítiques. La seva

actuació passada com a alcalde de Barcelona li donava molta credibilitat a ulls de la ciutadania. Ara bé, no era un conductor de les masses ni un polític en el veritable sentit de la paraula, però sens dubte havia tingut la sort i l'encert d'esdevenir una figura senyera. Fins i tot es pot dir que el catalanisme polític estava adquirint amb ell, que no havia estat ni teòric ni precursor, un escreix de vitalitat que l'acostava a la ciutadania.

A Barcelona les eleccions van ser un gran èxit per a la Lliga Regionalista, que va obtenir els quatre diputats malgrat les maniobres caciquistes per tal d'impedir el triomf dels catalanistes i dels republicans, els altres triomfadors dels comicis. Els resultats electorals significaven la consolidació de la nova força política i el naixement d'una nova etapa en la història de Catalunya. Com va escriure Isidre Molas: «*Les eleccions de 1901 van significar un canvi radical en la política catalana, almenys en la política barcelonina, perquè van consagrar el naixement d'un nou sistema de partits. El torn conservadors-liberals fou substituït pel torn regionalistes-republicans.*»⁹ Certament, l'èxit de la Lliga Regionalista significà el primer triomf electoral del catalanisme polític i l'inici d'un nou cicle polític i d'un procés cap a l'autenticació de la vida democràtica en el camí cap a una societat de masses. És evident, a més, que a Catalunya aquest procés de regeneració era paral·lel a una gradual presa de consciència nacional i de crítica cada cop més estesa del vell esquema vuitcentista de l'estat nació.

Un cop celebrades les eleccions, la notícia de la constitució, ara ja oficial, de la Lliga Regionalista fou publicada a *La Veu de Catalunya* el 31 de maig: «*Ha quedat definitivament constituïda la Lliga Regionalista com a resultat de la fusió del 'Centre Nacional Català' i de la 'Unió Regionalista', que té per objecte, com consta en els estatuts: treballar per a la reivindicació dels drets i la defensa dels interessos de Catalunya per a aconseguir per tots els medis legals, l'autonomia del poble català dintre l'Estat espanyol.*» El partit és regit per una Junta de la qual és president Bartomeu Robert i en són vicepresidents Miquel A. Fargas i Narcís Verdager i Callís. El doctor Robert esdevé, doncs, el primer president de la Lliga Regionalista.

⁹ Isidre MOLAS, *Lliga Catalana. Un estudi d'estasiologia*, Barcelona, Edicions 62, 1972, vol. I, pàg. 47-48.

Els quatre presidents, nous flamants diputats a Corts, van haver de fer front aviat al seu debut parlamentari en el Congrés davant de l'astorament, l'hostilitat i la intransigència d'una bona part de la Cambra, la qual acull per primera vegada representants polítics catalanistes que s'erigeixen en portaveus d'un territori particular. La missió dels quatre presidents no era gens fàcil: explicar a un auditori hostil, i molt poc predisposat a escoltar, què era i què volia el catalanisme.

El doctor Robert jurà el càrrec de diputat el 17 de juliol i dos dies després féu la seva primera intervenció al Congrés. El seu parlament posà l'accent en el regionalisme i en les crítiques al centralisme polític espanyol, causant dels mals d'Espanya. Al discurs també afirmà que Catalunya no aspirava a la separació de la resta de l'Estat i que volia contribuir, junt amb les altres regions, a la revifalla del país, que només seria possible si s'atorgava una àmplia autonomia administrativa regional.

El doctor Robert va passar la prova del seu debut parlamentari amb bona nota. Es va revelar com un orador hàbil, pacient i amb capacitat per exposar d'una manera entenedora a un auditori molt més familiaritzat que ell amb la dialèctica política, quins eren els ideals del catalanisme. Com calia preveure, però, el contingut de la seva primera intervenció a les Corts s'indigestà a alguns diputats i cronistes parlamentaris de Madrid. Naturalment, a *La Veu de Catalunya* es comentava de tota una altra manera la iniciació oratòria de Robert, i dels altres tres diputats catalanistes, al Congrés. A l'edició del dia 20 de juliol s'hi llegeix: «*En aquella casa revellida, en aquell Bizanci ple de fórmules i precedents hi ressona la veritat de les aspiracions catalanes explicades clarament i concretament pels diputats de Barcelona entremig dels crits i de les interrupcions d'aquell món vell que s'acaba [...]. Ho han dit, explicant clar i concret què és el que volem d'Espanya i no volem, què és el que volem que segueixi unit i què és el que volem trencar, què és el que Catalunya vol tenir de comú amb Espanya i què vol tenir lliure per si mateixa.*» El ressò dels seus discursos parlamentaris refermà encara més el gran afecte popular que ja havia començat a guanyar-se el doctor Robert al seu pas per l'Ajuntament de Barcelona.

Un cop superat el parèntesi estival i després de la celebració de les eleccions municipals, el 10 de novembre de 1901, es reprèn l'activitat parlamentària. Un dels primers afers que els diputats catalanistes plantegen a les Corts és el tema de

les escandaloses eleccions municipals barcelonines i l'acusació contra el responsable de la major part d'il·legalitats que s'hi cometeren: el governador civil de la província Miquel Socias. El doctor Robert es referí extensament a aquestes qüestions en la seva intervenció del 16 de novembre.

En les sessions dels dies següents, la discussió sobre els problemes que havia generat la celebració de les eleccions municipals es va anar transformant en una dura crítica al catalanisme, que era considerat per alguns parlamentaris com el causant de tots aquests problemes. A la sessió del dia 25 de novembre el doctor Robert assenyalà que la discussió s'havia desviat pel fet d'atribuir la responsabilitat dels trastorns electorals de Barcelona al catalanisme, sense tenir en consideració que aquelles irregularitats eren símptomes d'un desgovern i d'una descomposició interna de l'Estat espanyol, que eren precisament els mals amb els quals volia acabar el regionalisme. Seguidament, va rebatre les manifestacions fetes per alguns diputats que el precediren en l'ús de la paraula, en el sentit que el catalanisme era una aberració, un estat patològic: *«El catalanismo no es un estado morbosos, no; al revés, es una manifestación ostensible, fuerte, enérgica, que acusa grandísima vitalidad.»*¹⁰

L'il·lustre orador continuà el seu parlament a la sessió del dia 26. Com havia fet el dia anterior, prosseguí amb la seva defensa aferrissada del catalanisme i de la llengua catalana. El seu parlament fou molt criticat per alguns diputats que s'havien caracteritzat ja pel seu anticatalanisme en sessions anteriors. El doctor Robert s'aixecà per contestar-los: *«Yo, ayer, llegué a dudar si me encontraba en el Salón de la Representación nacional o ante un Tribunal de Justicia; yo me preguntaba si nosotros éramos diputados, leales, nobles e inspirados en fines verdaderamente patrióticos o si éramos unos criminales que nos debiéramos sentir en el banquillo de los acusados. [...] Si nosotros no representáramos alguna cosa, si, realmente, lo que nosotros traemos aquí es cosa fútil y secundaria y que se ha de mirar con desprecio, no se explica todo esto. Por lo tanto, es evidente, señores diputados, que algo representamos, ya que dais a estas sesiones*

¹⁰ Els seus discursos parlamentaris corresponents a la legislatura de 1901 es van publicar l'any de la seva mort, el 1902, a títol d'homenatge pòstum: *Discursos del Dr. Robert. Legislatura de 1901*, Barcelona, Imprenta de Henrich y C^a, 1902.

*semejante solemnidad. [...] Nos sentamos aquí cuatro diputados solos, que estamos en la legalidad. Cuando haya nuevas elecciones, en vez de cuatro, vendrán diez o doce, otro día veinte, hasta llegar al cupo de los diputados catalanes que creo que son cuarenta.»*¹¹

Al cap d'uns mesos, els dies 20 i 27 de febrer de 1902, Bartomeu Robert continuava la seva carrera parlamentària, en aquest cas amb dos discursos que feien referència a la vaga general que havia tingut lloc a Barcelona aquell mes. En sintonia amb els altres tres diputats catalanistes, carregava les tintes contra el govern tot acusant-lo de ser el provocador del conflicte i d'haver deixat Barcelona abandonada a la seva sort. Els debats sobre la vaga general de Barcelona es perllonguen fins al dia 10 de març.

S'acabava aquí la carrera parlamentària de Bartomeu Robert, perquè va morir just al cap d'un mes de la clausura de les sessions del Congrés. Abans del seu traspàs, però, encara va poder contribuir a la causa catalanista quan va fer diverses gestions per ajudar Enric Prat de la Riba arran del seu empresonament, motivat per la publicació a *La Veu de Catalunya*, diari del qual era director, d'un escrit que a criteri de les autoritats militars incitava al separatisme.

La nit del 10 d'abril de 1902, després de les visites habituals als seus pacients —un dels últims que visità fou l'eminent poeta mossèn Cinto Verdaguer, que havia de morir al juny—, el doctor Robert assistí a un banquet al qual va ser convidat pels facultatius del Cos Mèdic Municipal de Barcelona. Mentre prenia part en l'acte i adreçava unes paraules als assistents, va morir sobtadament víctima d'una angina de pit. La seva mort provocà una gran commoció en tot Catalunya.

Barcelona, Sitges i, més endavant, Camprodon alçaren monuments dedicats a la seva memòria. El de Barcelona, a la plaça de la Universitat (el seu emplaçament actual és a la plaça de Tetuan), era obra de l'escultor Josep Llimona i s'inaugurà el 1910. El monument fou finançat per subscripció popular. Quatre anys abans el seu retrat havia estat col·locat a la Galeria de Catalans Il·lustres de l'Ajuntament de Barcelona. Tot plegat era el senyal més evident que el doctor Robert s'havia convertit en una de les personalitats més estimades del seu temps.

¹¹ *Discursos del Dr. Robert...*, pàg. 45-80.

Certament, s'havia fet mereixedor d'aquesta estimació i respecte populars. Tothom coincidia a considerar-lo com un excel·lent metge i científic, fins al punt que podem afirmar que havia esdevingut un dels pilars de la renovació de la medicina catalana i de la facultat del seu temps. I, sense deixar l'àmbit sanitari, també cal destacar la seva faceta com a promotor de la modernització hospitalària a Catalunya (hospitals Clínic i de Sant Pau). Igualment remarcable va ser la vocació de servei que manifestà envers la seva ciutat i el seu país, el seu compromís cívic en definitiva, que sempre guià la trajectòria política que dugué a terme. Una trajectòria que, malgrat la curta durada en el temps, és d'una intensitat i d'una rellevància molt remarcables. En són proves evidents el pas per l'alcaldia barcelonina, de la qual gestió municipal destaca sobre manera la lluita contra la corrupció i el caciquisme, la participació en la fundació de la Lliga Regionalista, primer partit polític modern, i catalanista, en la història política catalana, i la seva inclusió en la candidatura catalanista dels quatre presidents, el triomf electoral de la qual possibilità la liquidació, a Barcelona, del sistema polític de la Restauració que havia caracteritzat la política espanyola durant l'últim terç del segle XIX, i que significà, també, el primer pas cap a una nova manera, més moderna i democràtica, de fer política coincidint amb l'inici del nou segle.